

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS
over het ontwerp van wet tot vaststelling van het slot
der rekening van de koloniale uitgaven en ontvangsten
voor Curaçao over het dienstjaar 1913. (350)

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

Ter beantwoording van het Voorloopig Verslag der Commissie van Rapporteurs uit de Eerste Kamer der Staten-Generaal over dit wetsontwerp heeft de ondergeteekende de eer het navolgende te doen dienen:

De op 2 Juli 1915 door den Gouverneur van Curaçao ahangig gemaakte ontwerp-verordening tot wijziging en aanvulling van de verordening van 17 April 1872 (*Publicatieblad* n°. 27), houdende herziening van het tarief van justitiekosten in strafzaken, werd 2 December 11. door den Kolonialen Raad goedgekeurd en is afgekondigd op 6 April 1916 (zie het *Publicatieblad* dier kolonie van 1916, n°. 13).

Blijkens artikel 6 van die verordening zal bij besluit van den Gouverneur worden bepaald welke genees-, heel- en verloskundigen, die een inkomen uit de koloniale kas genieten, uitgesloten zijn van de ontvangst van vergoedingen voor door hen gedane gerechtelijk-geneeskundige verrichtingen.

De toelichting van den Gouverneur doet zien, dat het in de bedoeling ligt uit te sluiten den stadsgeneesheer, de armendokters en de gouvernements-geneesheeren in de buitendistricten op Curaçao en op de andere eilanden, feitelijk dus alle geneesheeren, aan wie bedoelde verrichtingen in den regel worden opgedragen.

In verband hiermede kan het verschil van opvatting tusschen de Rekenkamer en den voorzitter van het Hof omtrent de toekenning in 1915 van eene vergoeding, als bovenbedoeld, aan den geneesheer van het krankzinnigengesticht naar de meening van den ondergeteekende verder buiten beschouwing blijven.

Het ligt niet in de bedoeling van den ondergeteekende om op de begroting voor het volgende jaar te rekenen op verbetering van den steiger op Sint Eustatius.

Daar de ongunstige tijdsomstandigheden nog voortduren is, in overeenstemming met het gevoelen van den Gouverneur, besloten de steigerverlenging nog eenigen tijd uit te stellen. Mede heeft tot deze beslissing aanleiding gegeven de omstandigheid, dat door verhooging van prijzen van benodigdheden en van vrachten, als gevolg van den oorlog, de kosten van het werk thans belangrijk hooger zouden moeten worden geraamd, terwijl ook geen zekerheid bestaat dat de daarvoor benodigde ijzerwerken (schroefpalen) in den eersten tijd zouden zijn te verkrijgen.

De ondergeteekende zal de aandacht van den Gouverneur vragen voor de in het Voorloopig Verslag gemaakte opmerking omtrent belangrijke stijging van opbrengst in 1913 van den accijns op gedistilleerd, wijn en bier op St. Eustatius en Saba.

Inderdaad acht de ondergeteekende het gewenscht dat in gevallen, als waarop in het Voorloopig Verslag bedoeld wordt, het schoolgeld terugbetaald wordt. Hij heeft de aandacht van den Gouverneur van Curaçao reeds hierop gevestigd en neemt zich voor er op te wijzen dat degenen, die thans in opleiding zijn, alsnog te dezer zake eene verbintenis zullen moeten aangaan.

De Minister van Koloniën,
TH. B. PLEYTE.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling van dit Antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 17 Augustus 1916.

STAAL.
FRANSSSEN.
BERGSMA.
VAN DER MAESEN DE SOMBREFF.
LAAN.

VOORLOOPIG VERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPORTEURS over het ontwerp van wet tot wijziging en verhooging van de begroting van uitgaven van *Nederlandsch-Indië* voor het dienstjaar 1916. (369)

Het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp heeft de navolgende uitkomsten gehad.

Het indienen eener suppletoire begroting, waarbij groote bedragen worden aangevraagd, zoo kort voor het reces der Tweede Kamer, scheen sommigen leden niet onbedenklijk met het oog op de degelijkheid van behandeling.

Artikel 1.

Onderafdeeling 19. De vraag werd gedaan, of de hier uitgetrokken verhooging van 30 000 gulden inderdaad voldoende is te achten. In de Memorie van Toelichting en in de Memorie van Antwoord wordt nader omschreven, aan welke eischen het voor het geneeskundig onderzoek te stichten gebouw moet voldoen; maar men wenschte er op te wijzen, dat de inrichting van lokalen, waarin de in de Memorie van Antwoord genoemde onderzoekingen moeten plaats vinden, in den regel kostbaar is. Gaarne zoude men daarom vernemen, of de Minister er voor kan instaan, dat het onderhavig artikel later niet weder voor verhooging in aanmerking zal komen.

Onderafdeeling 40. Enkele leden waren verwonderd over de aanvraag om gelden voor de opleiding van ambtenaren in de Semitische letterkunde of de taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel. Zij konden niet inzien, dat dit voor bestuursambtenaren van eenig nut was en meenden dat in elk geval bij bevordering van Orientalistische studiën vooral ook aan Japan aandacht behoorde te worden geschonken.

Van andere zijde werd hiertegen aangevoerd, dat de uitgeoefende critiek blijkbaar op misverstand berustte. De Minister had, zoo oordeelden deze leden, hier geenszins de opleiding van bestuursambtenaren op het oog, maar enkel en alleen, gelijk ook uit de toelichting h. i. reeds voldoende bleek, de opleiding van bepaalde taalambtenaren, zooals die immer bestaan hebben. Men herinnerde b.v. aan dr. SNOUCK HURGRONJE, dr. HAZEU, dr. BRANDES en aan VAN DER TUUK.

Deze laatste leden zouden echter gaarne eene mededeeling ontvangen, waardoor de plotselinge behoefte aan tien zulke ambtenaren te verklaren is. Men hoopte, dat de behoefte der faculteit aan leerlingen hiertoe niet had bijgedragen.

Onderafdeeling 61. Gaarne zoude men vernemen, hoeveel de prijs van het geheele werk over de battikkunst zal bedragen. Indien 500 stuks van het derde deel reeds f 7495 kosten, dan kan het geheele werk zeker vele duizenden vorderen. Sommige leden zouden gaarne vernemen, niet in de gebruikelijke algemeene bewoordingen, maar in preciese termen, welk *nut* nu eigenlijk van zulke uitgaven getrokken wordt. De bevolking kan ze niet raadplegen en het geld dient, als men niet geheel mistast, in hoofdzaak ter bevrediging van sommiger particuliere liefhebberijen.

Onderafdeeling 83. Gevraagd werd, hoeveel gehuwde, mindere militairen reeds uit Nederland naar Indië waren vertrokken en waarom soldaten, die in Indië zelf huwen, geen toelage voor „inrichting” enz. bekomen.

Artikel 2.

Onderafdeeling 62. Enkele leden duchtten van de nieuwe regeling bij het bureau voor de Buitenbezittingen vertraging in de afdoening van zaken en toeneming van bureaucratistische neigingen. Ook vreesden deze leden, dat de uitbreiding van het bureau heen wees naar een afzonderlijk Departement voor de Buitenbezittingen, wat zij niet zouden kunnen goedkeuren.

Anderen oordeelden die vrees denkbeeldig, omdat de indeeling der Departementen geschiedt naar den aard der bestuursbelangen en niet gebaseerd is op territoriale onderscheidingen.

Door eerstbedoelde leden werd medegedeeld, dat zij wel eens klachten vernomen hadden over te veel inmenging van den adviseur in bestuursaangelegenheden en over te groote fiscaliteit bij het bureau in zake den „restitutie”-post. Daartegen werd van de zijde der evenbedoelde andere leden aangevoerd, dat de vroeger niet, doch thans wel aanwezige voeling tusschen het Departement van Binnenlandsch bestuur en de gewesten der Buitenbezittingen natuurlijk verandering heeft gebracht in de positie, die het bestuur op de Buitenbezittingen voorheen innam. Dat was juist de bedoeling die bij de instelling van het bureau heeft voorgezeten, en nu spreekt het vanzelf, dat de aanpassing aan den nieuwen toestand hier en daar wel eens wrijving in het leven roept. Dit is onvermijdelijk, al zal men van beide kanten moeten trachten door tact zooveel mogelijk onaangenaamheden te vermijden.

Wat het standpunt van het bureau ten opzichte van den restitutiepost betreft, men meende, dat de dienaangaande uitgesproken grief niet gegrond was, doch de leden die deze meening uitten, zouden gaarne daaromtrent van den Minister nog gegevens ontvangen nopens de beginselen, die hierbij tegenwoordig gevolgd worden.

Onderafdeeling 91. De hervorming in de Vorstenlanden gaat uiterst langzaam. Men vroeg, of er bij de landverhuurders wel voldoende medewerking bestaat en meende daaraan zelfs te moeten twijfelen.

Sommige leden, die een zeer gunstig oordeel hadden over het lot der inlanders in de Mangkoe-Negaran, waren onaan-

genaam getroffen door de rede van den Resident van Solo, gehouden bij gelegenheid van de installatie van den nieuwen vorst van Mangkoe-Negara. Zij meenden, dat hier eerder een woord van aanmoediging op zijne plaats ware geweest dan de schildering van een somber tafereel, dat met de werkelijkheid geenszins overeenstemde.

Onderafdeeling 351. Vele leden stelden geen vertrouwen in de oeconomische resultaten, verkregen door den arbeid van slibraderen, zooals deze vanwege het Departement van Marine in verschillende Indische vaarwaters wordt verricht en thans weder ten behoeve van het vaarwater van de Assakan-rivier zal worden ondernomen. Zij meenden, dat de verdieping van vaarwaters in het algemeen meer eigenaardig bij het Departement van Burgerlijke Openbare Werken behoort en wenschten te vernemen, of dit technisch departement in zake den nieuw voorgestelden arbeid was gehoord en gunstig had geadviseerd. Men zoude er bovendien prijs op stellen, de meening van genoemd Departement te kennen over de in het algemeen met slibraderen verkregen resultaten in verband met de daaraan werkelijk bestede kosten, dus ook rekening houdende met de waarde van de gebezigde gouvernementstvaartuigen en van in den vorm van traktementen betaalde loonen.

Tweede Nota van Wijzigingen.

Onderafdeeling 29A. Bij dezen post werd geklaagd over de tallooze denkbeelden, voornemens, plannen en daadwerkelijke wisselingen in de opleiding van Indische ambtenaren. Alle vastheid van lijn welke gevolgd moet worden, ontbreekt; het is een eindeloos tasten in den blinde. Men verlangde naar de krachtige hand, die met forschen greep aan dezen onhoudbaren toestand een einde zoude weten te maken. Wat is er nu verbeterd, vroeg men, sinds men de oude Delftsche opleiding heeft laten varen? Het Departement in de eerste plaats is sindsdien ten aanzien van dit onderwerp een schip zonder roer gebleken. Stukwerk is al wat geleverd werd. En daartoe rekende men ook den nu voorgestelden maatregel.

Niet alle leden, die hierover van gedachten wisselden, keurden den maatregel op zichzelf af, maar wel waren allen het er over eens, dat er nu eindelijk eens een vaste lijn moet worden getrokken en de nagenoeg jaarlijksche periodieke wijziging in de opleiding voortaan achterwege behoort te blijven.

Ten slotte zouden de leden, die over dit onderwerp in de afdelingen het woord voerden, gaarne vernemen, welke vakken dit z. g. Indologisch examen omvat.

Onderafdeeling 250. Gaarne zoude men vernemen aan wie de fout van de onjuiste raming van de bedrijfsuitgaven ten behoeve van den Post-, Telegraaf- en Telefoon dienst te wijten is. Men begreep niet goed, hoe het mogelijk was, zich in de berekening van salarissen van het personeel met niet minder dan 1 $\frac{1}{4}$ millioen te vergissen.

In navolging van hetgeen door den Minister in zijne Memorie van Toelichting (zie bladz. 9) geschiedde, werd van deze gelegenheid gebruik gemaakt, om uiting te geven aan de navolgende wenschen en vragen:

a. Men hoopte, dat de Minister niet te streng zoude wezen bij de toepassing van den maatregel, dat ook weduwen van civiele ambtenaren die ten gevolge hunner dienstvervulling zijn omgekomen, aanspraak hebben op steun uit de schatkist.

b. Men vroeg, of het juist was, dat geen ingenieurs meer worden aangesteld tot leeraren aan Hoogere Burgerschoolen in Indië, doch dat men daarvoor aan bezitters van een doctors-titel de voorkeur geeft.

Eindversl. d. Comm. v. Rapp. over het wetsontw. n°. 350. — Voorl. Versl. d. Comm. v. Rapp. over het wetsontw. n°. 369.

c. Wanneer zal de afkondiging van de opheffing van art. 111 van het Regeeringsreglement, waarop werd aangedrongen in het Congres van de Sarekat Islam te Bandoeng (23 Juni 1916), kunnen verwacht worden?

d. Over welke gegevens beschikt thans, na zooveel maanden, de Minister in zake de samenzwering te Buitenzorg?

Is de mededeeling juist (*Soerabaja's Handelsblad* 3 Mei 1916), dat pogingen zijn aangewend door Duitschers om anderen, die over compromitteerende stukken beschikten, naar het leven te staan? Dat o.a. de heer FREUNDLICH veiligheidshalve gedwongen werd om te vluchten?

En is het waar, dat een ambtenaar van binnenlandsch bestuur, met verlof gaande, te Hongkong werd aangehouden en beboet, wegens het vervoeren van geheime stukken voor de Deutsche Regeering? Welke straf is daarvoor, indien het medegedeelde juist is, dezen ambtenaar opgelegd, die zich aan verregaande neutraliteitsschennis heeft schuldig gemaakt?

e. Het hoofdargument voor den aankoop van de lijn der stoomtrammaatschappij Babat—Djombang was het gevaar van concurrentie met den Staatsspoorweg. Deze concurrentie was, wat het voornaamste afvoerproduct naar Soerabaja, de suiker betreft, alleen mogelijk door de ontduiking van een

gesloten contract, dat het „doorgaand vervoer van suiker” verbood. Thans teekent genoemde Maatschappij protest aan tegen de bewering van den Minister betreffende die ontduiking, welke bewering ongetwijfeld van veel invloed is geweest op de stemming in deze Kamer. De Minister zal, zoo werd gedacht, er wel prijs op stellen zijne houding in deze nader toe te lichten.

Vastgesteld den 17den Augustus 1916.

STAAL.

D'AUMALE VAN HARDENBROEK.

KRAUS.

COLIJN.

KAPPEYNE VAN DE COPPELLO.

